

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת בא

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
18:12	17:36	16:45*	י-ם
18:07	17:35	16:43	ת"א
18:07	17:35	16:43	חיפה
18:11	17:37	16:45	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 16:25

הקבלת פני שכינה

הראשונה לעם ישראל, ואילו את השבת נתנה כחודש מאוחר יותר במרה.

והנה אמרו רבותינו (סנהדרין מ"ב): אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה, ולמדו זאת מן הפסוק שאמור אצלנו שכן בקדוש החודש נאמר החודש "הזה", ובקריעת ים סוף נאמר זה אלי ואנוהו, וכמו ששם כביכול ראו את השכינה, כך גם בקדוש החודש. ומוסיפה הגמרא אימרה המוכרת לנו מסיום ברכת הלבנה, תנא דבי רבי ישמעאל אילמלא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהן שבשמים כל חדש וחדש דיים, ואמר אביי לכך נאמר ברכה זו מעומד, שכן יש בה הקבלת פני שכינה. וגם על כך יש לתמוה שהגם שהביאו רבותינו ראייה שיש בברכה זו קבלת פני שכינה, אך עדיין צריך להבין, שלכאורה רב המרחק בין קריעת ים סוף לברכת הלבנה, שבעוד שבקריעה ראה כל אחד בחוש עד שיכול היה להצביע ולומר זה אלי ואנוהו, הרי שבברכת הלבנה לכאורה אנו רואים רק את הלבנה ולא רואים את השכינה, ומה מקום להקביל ביניהם.

ונראה לבאר בס"ד, שעצם ראיית הלבנה מעידה על הבורא יתברך שמחדש עולמו בכל יום תמיד, שכן הלבנה היא משתנה מיום ליום על ידי קרובה לשמש וריחוקה ממנו, ורק על ידי אנו שמים לב לשינוי תמידי בבריאה, ולהבין שיש מהלכים לשמש ולירח ולכל הכוכבים, ואילו שאר גרמי השמים כשמש וכוכבים אינם משתנים כלל. ואמנם שיא הגילוי הוא בעת חידוש הלבנה שאז היא נעלמת מעינינו לגמרי ואח"כ שוב חוזרת ומתגלה, ודבר כאמור תלוי בנתונים רבים המשתנים ולא כל אחד יכול לעמוד עליהם, ומשה רבנו קיבל זאת ברגע אחד על ידי שהראה לו הקב"ה באצבעו, והבין את כל מהלכי השמש והירח וכל צבא השמים, וכאשר האדם רואה זאת בעיניו הוא מגיע לשיא ההתפעלות ובמעט התבוננות הוא מבין ויודע שיש בורא לעולם המנהל אותו בכל רגע, וזה בבחינת גילוי שכינה ממש, בדומה לזה אלי ואנוהו שאמרו ישראל בים סוף, שכן הם רואים מול עיניהם את מעשי ה' כי נורא הוא.

ובזה יובן מדוע בחר ה' יתברך לפתוח לעם ישראל במצות קדוש החודש והעדיפה על פני מצות השבת עם כל חומרתה, שכן ביום השבת איננו רואים שנעשה דבר, רק אנו מגלים את אמונתנו בשמירתנו את השבת שהקב"ה ברא את העולם, אבל במצות קדוש החודש אנו רואים את יד ה' בבריאה ממש. ובה יובן פירוש רש"י הראשון בתורה, (בראשית א' א') וז"ל: אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מהחודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, ומה טעם פתח בבראשית משום (תהלים קי"א) כח מעשיו הגיד לעמו וכו'. עכ"ל. ולכאורה מדוע לא נתן טעם חזק יותר שכן במעשה בראשית יש את מצות האמונה, אולם לפי האמור גם במעשה במצות קדוש החודש יש אמונה והיא אמונה גדולה יותר ומוחשית, ולכן היה צריך לטעם אחר. ובה גם נבין מדוע תמיד הגוים שגזרו גזירות על ישראל גזרו גם על קדוש החודש ביחד עם שבת ומילה, ומה יש להשוות ביניהם, אך כאמור קדוש החודש לא נופל מהם שבו יש גילוי שכינה, דהיינו גילוי פעולותיו ומעשיו של ה' יתברך, וגם הגוים ידעו זאת ולכן גזרו עליהם.

אחים יקרים ראינו פירושה של מצוה קדוש החודש וגילוייה המפעים מן התורה, עם ישראל זוכה לואת בכל חודש וחודש, נברך בשמחה ונתבונן בעמקות המצוה ונרגיש ממש כקבלת פני שכינה.

בפרשתנו אחר מכת הארבה והחושך ולפני מכת בכורות, אנו קוראים על המצוה הראשונה בתורה שניתנה לעם ישראל כעם, והיא מצות קידוש החודש, וכמו שנאמר, (י"ב ב') הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֹדֶשׁים רִאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֹדֶשׁי הַשָּׁנָה, ופירש רש"י: הראהו לבנה בחידושה ואמר לו כשהירח מתחדש יהיה לך ראש חודש. והנה אמרו רבותינו (מנחות כ"ט.) שזה אחד משלושה דברים שנתקשה משה רבנו והקב"ה הראה לו, ולמדו זאת ממה שנאמר החודש "הזה", ומשמע שהראה לו, וכמו שפירש רש"י: הזה - נתקשה משה על מולד הלבנה באינו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש. עכ"ל. והנה יש להבין מדוע זו מצוה הראשונה שנצטוו ישראל כעם עליה, ועוד מה קשה כל כך בצורת הלבנה להבין מתי מתחיל חידושה, הרי כאשר הוא רואה אותה כאן מתחיל חידושה, וכי העדים שמעידים על הלבנה, ראו את אותו מראה נבואי שנראה למשה רבנו.

והנה בספר החינוך (מצוה ד') כותב: מצות קידוש החודש - לקדש חודשים ולעבר שנים בבית דין גדול בחכמה סמוך בארץ, ולקבוע מועדי השנה על פי אותו קידוש, שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים, כלומר, כשתראו חדושה של לבנה תקבעו לכם ראש חדש, או אפילו לא תראוה מכיון שהיא ראויה להראות על פי החשבון המקובל. וכן תכלול מצוה זו מצות עיבור השנה, לפי שיסוד מצות קידוש החדש כדי שיעשו ישראל מועדי השם במועד, וכמו כן מצות עיבור השנה מזה היסוד היא. עכ"ל. ובדבריו הקדושים הוא מתרץ את שתי השאלות, האחת שמצוה זו הינה היסוד לכל המועדות, ולכן נתבארה בראשונה לפני שנתבאר חג הפסח שהוא המועד הראשון שהיה לישראל בצאתם ממצרים.

ודבר נוסף מתבאר בדבריו שאפילו אם לא יראו את הלבנה אך הינה ראויה להראות על פי החשבון, גם זה נכלל בכלל מצות קדוש החודש, וא"כ בזה אפשר להסביר את הקושי שהיה למשה רבנו לקבוע את זמן קדוש החודש אע"פ שאינה נראית לבני אדם, אלא ע"פ חשבון, וכידוע מדברי הרמב"ם בהלכות קדוש החודש (פי"א עד י"ז) חשבונות אלו סבוכים וקשים עד מאוד, והוא חכמת וסוד העיבור, אשר העביר משה לגדולי החכמים שנסמכו על ידו, והם לתלמידיהם שנסמכו על ידם, וכן הלאה עד חכמי המשנה, שהיו בקיאים בחשבונות סבוכים אלו, ולפני שהיו בודקים את העדים שבאו להעיד על ראיית הלבנה, היו מחשבים אם בכלל ראויה הלבנה להראות ובאיזה צד ובאיזה אופן וכיו"ב דברים. [וכן מוכח מרש"י במנחות (שם), וכעין זה כתב המהר"ל בספרו באר הגולה (הבאר השישי עמ' קי"ח-קי"ט בנומ"ח) וז"ל: ואם היה שראיות הירח כאשר הוא נגלה לעין כל, מה זה שנתקשה משה במראית הירח, שבאת הקבלה האמיתית שנתקשה משה במראית הירח, עד שאמר לו הקב"ה כזה ראה וקדש. אבל דבר זה בודאי מן הקושי הגדול, להכיר ולדעת הירח לכך אמר כזה ראה וקדש. ע"ש.].

אלא שלכאורה עדיין קשה, מדוע פתחה התורה במצות קדוש החודש ולא במצות השבת, שהיא קבועה ועומדת מששת ימי בראשית ובה אנו מעידים על בריאת העולם, והיא מצוה הבאה משבוע לשבוע, ובה תלויים כל ל"ט מלאכות ותולדותיהם למאות, וכידוע רבותינו חרצו דינו של המחלל שבת בפרהסיא להיות כגוי לכל דבריו, וזאת לא שמענו במועדו, א"כ מדוע דוקא במועדו פתחה התורה כמצוה

מחנות
לוח ניסן
מסכים וידידות
למתינות וידידות
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

הצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי' ישמרו ויצילם מכל צרה ופגע.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לראש חודש (קדוש החודש)

האמיתי אך אינו מכוון ממש, והמולד האמיתי קשה מאוד לחשבו ותלוי בידיעת הרבה נתונים המבוארים ברמב"ם בארוכה מפרק י"א עד י"ז] ואת השעה חילקו אותה רבותינו לתת"ף (1080) חלקים, [והטעם מפני שמספר זה מתחלק להרבה מספרים, למחצה (540 חלקים, חצי שעה בשעוננו), לשליש (360 חלקים, 20 דקות), לרביע (270 חלקים, 15 דקות), לחומש (220 חלקים, 12 דקות), לששית (180 חלקים, 10 דקות), לשמינית (135 חלקים), לתשיעית (120 חלקים), לעשירית (108 חלקים, 6 דקות), וגם אלה מתחלקים לעוד, כמבואר ברמב"ם (פ"ו מהל' קדוש החודש ה' ב), ולדוגמא לשתיים עשרה (90 חלקים, 5 דקות), לחמש עשרה (72 חלקים, 4 דקות), לשמונה עשרה (60 חלקים), לעשרים (54 חלקים, 3 דקות), לעשרים וארבע (45 חלקים), לעשרים ושבע (40 חלקים), לשלושים (36 חלקים, 2 דקות) ועוד], ואמנם חכמי האומות הבקיאים בחכמת המזלות חילקו את השעה לששים דקות (כמבואר במפרש על הרמב"ם שם), וכן מחשבים כולם כיום, ונמצא כל דקה בשעוננו היא 18 חלקים (1080 לחלק ל60), וכל 3 שניות ושליש הם חלק אחד (60 לחלק ל18), ולפי זה 793 חלקי השעה הם 44 דקות (18*44=792) ו31 שניות ושליש השניה.

ו. המולד הראשון בעת הבריאה, טרם לידת אדם הראשון, היה בליל ב' שעה חמישית מן הלילה ור"ד חלקים, וסימנו בהר"ד [דהיינו הב' מרמזת ליום, וה' לשעה, ור"ד לחלקים], כמבואר ברמב"ם (פ"ו מקדוש החודש ה"ח), ומשם מוסיפים על כל מולד כ"ט ימים וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים ומגיעים למולד שאחריו, ומכיון שכ"ט ימים יש בהם ארבעה שבועות שלמים שהם כ"ח ימים, נמצא בין מולד של חודש זה למולד של חודש הבא יש הבדל ביום א' וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים. [וסימנו א' י"ב תשצ"ג, והיינו יום אחד, וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים, ונמצא שאם מולד תשרי ביום בריאת אדם הראשון היה ביום ו' וי"ד שעות (כמבואר במפרש שם), כשנסוּף א"ב תשצ"ג, נגלה שמולד חשוון היה ביום א' 2 שעות ו793 חלקים, וסימנו א"ב תשצ"ג].

ז. כבר כתבנו בהליכות ליום שבת (הלכה קל"ב קל"ג) שיש שנהגו להכריז המולד בשבת שקודם ראש חודש, ויש שכתבו שבעצם ההכרזה ישנו תיקון לפגם הידוע עליו מתענים בימי השובבי"ם, אך אין הדבר מעכב כלל, ואולם מכיון שבלוחות השנה הנפוצים כותבים את המולד, א"כ בקל אפשר להזכירו ומדוע שלא נזכירו. ואמנם בלוחות מתרגמים את שעות המולד לפי שעוננו, ולדוגמא מולד שבט שהכרזנו עליו בשבת פרשת שמות שיהיה ביום חמישי שעה שמונה וארבעים וחמש וארבע חלקים, ובאמת המולד כפי הסדר מיום בריאת העולם היה ביום ה' י"ד שעות ותתי"ד חלקים, וסימנו ה' י"ד תתי"ד, אלא שאת זמני המולד תמיד מחשבים את החילת היום משעה 6 בערב, ולכן י"ד שעות זה מגיע לשעה שמונה בבוקר, ותתי"ד (814) חלקים הם 45 דקות, שכן ביארנו בהלכה ה' שכל דקה היא 18 חלקים, וא"כ אם נחלק 814 ל18, יצא לנו 45 ושארית 4, ולכן כתבו 45 דקות ו4 חלקים [ויכלו לכתוב 13 שניות שכן כל חלק הוא 3 שניות ושליש, א"כ ארבע חלקים הוא 13 שניות, ועדיף כך מאשר לערב דקות משעוננו וחלקים משעון חז"ל]. ואולם נראה לי שנכון יותר להכריז את המולד כפי מה שהוא באמת ולהוסיף את התרגום לשעות לזמנינו. [בכדי לשמור על החשבון הנכון של המולדות, ושם ירצה יוכל לחשב את המולד הבא, ומה גם שיש כמה שיטות בתירגום שעת המולד למעשה, וכאשר מזכיר כפי שחז"ל לימדונו זה כולל הכל, ומ"מ יזכיר גם את תרגום למעשה הנפוץ בלוחות בכדי שלא יטעו לגבי זמן אמירת ברכת הלבנה].

בסימנא טבא ובסיעתא דשמיא נחל בהליכות לראש חודש, עד עתה עסקנו בהליכות על סדר ימות השבוע מהשכמת הבוקר ותפילות וקריאת שמע שעל מיטה, ועד להכנות ליום שבת והלכות יום השבת תפילותיו וסעודותיו, וכעת נעסוק בהלכות ראש חודש שהוא הקובע את מועדי השנה, וכך גם מסודרים בשלחן ערוך, הלכות ראש חודש אחר הלכות שבת, ותחילה נדבר מדין קדוש החודש שהוא קודם לראש חודש ולאחר מכן מדין ברכת הלבנה, אע"פ שאנו מקיימים אותה כיום כמה ימים (תלוי במנהגי העדות) אחר ראש חודש, מ"מ עיקרה נתקן מהמולד מיד שנראית, וכמו שנבאר, ומה גם שפסק השו"ע לברכה במוצאי שבת, וא"כ היא המשך להליכות מוצאי שבת שבהם הפסקנו בשבוע שעבר.

א. בפרשתנו, פרשת בא, אנו קוראים על המצוה הראשונה שנצטוו ישראל והיא קדוש החודש, וכמו שנאמר (שמות י"ב ב) הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁוֹן הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה, ופירשו רבותינו שהראה לו הקב"ה למשה את הלבנה בחידושה ואמר לו כזה ראה וקדש, ומטרתה היא לקבוע את מועדי ה' על פי אותו קידוש, ובדברינו נפרט בע"ה איך היו מקדשים את החודש בזמן חז"ל ומה אנו עושים כיום.

ב. מן התורה שני עדים שהיו רואים את הלבנה בחידושה, היו באים ומעידים בפני בית דין, הדיינים היו חוקרים אותם ובודקים את אמיתות דבריהם, ואחר שהיו מוצאים את דבריהם נכונים, היו מקדשים את החודש ואומרים מקודש מקודש, ואין עדות החודש אלא דוקא בפני דיינים סמוכים, דהיינו שסמוכים איש מפי איש עד משה רבנו, לאחר שקדשו בית דין את החודש היו מפרסמים על ידי אבוקות של אש בראשי ההרים לכל מקומות מושבות ישראל שקדשו את החודש (ראש השנה כ"ב), רמב"ם קדוש החודש פ"ג ה"ח), ואמנם כשראו שהכותים מדליקים מדורות טרם הזמן, ומפרסמים בשקר כאילו בית דין קדשו את החודש ובכך מקלקלים את המועדות, תיקנו שלא ידליקו יותר מדורות, ובמקום זאת ישלחו שליחי בית דין בכל גבול ישראל להודיע שקדשו בית דין את החודש (כמבואר בגמרא וברמב"ם שם).

ג. בתחילה היו מקבלים עדות החודש מכל אדם, שכל אדם בחזקת כשרות אולם הכותים קלקלו והיו שולחים עדי שקר המעידים על החודש טרם זמנו, וכשראו חכמים כן תיקנו שאין מקבלים עדות החודש אלא ממי שמוכר להם כאדם נאמן, ומי שאינו מוכר להם צריך להביא עמו שני עדים שיעידו עליו לפני הדיינים שהוא נאמן ורק אז היו מקבלים עדותו (כמבואר בגמרא וברמב"ם שם פ"ב ה"ב וז').

ד. בזמן הזה שאין לנו דיינים סמוכים, אין אנו מקדשים את החודש על פי עדים, אלא תיקן ר' הלל הנשיא את כל הראשי חודשים מזמנו ועד ביאת הגואל, ועל פיו כל תיקוני החודשים והמועדות, והדבר נחשב כאילו נעשה מידי חודש בחודשו בבית הדין עם דיינים סמוכים שכן הוא היה סמוך ותיקן את כל החודשים. [וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה ד') וז"ל: דע שכך קבלנו שרבי הלל הנשיא בנו של רבי יהודה הנשיא שהיה גדול בדורו ונסמך בארץ, והוא החכם שתיקן לנו חשבון העיבור, הוא קידש חדשים ועיבר שנים העתידיים לבוא עד שיבוא אליהו, ועל זה אנו סומכים היום. עכ"ל. וכן נראה כונת הרמב"ם (פ"ה מקדוש החודש ה"א)].

ה. העיקרון הבסיסי שעליו נבנו כל דיני קדוש החודש, שבין מולד למולד יש עשרים ותשעה ימים ימים וי"ב שעות ותשצ"ג (793) חלקים (כמבואר בגמרא ראש השנה כ"ה), והוא הנקרא המולד האמצעי [כמבואר ברמב"ם (פ"ו ה"א)], והיינו שהוא קרוב אל המולד

